

Kennis van en meningen over straffen

Rapport Ipsos I&O

Onderzoek Ipsos I&O in opdracht van Sophie en Jeroen

Colofon

Uitgave

I&O Research
Piet Heinkade 55
1019 GM Amsterdam

Rapportnummer

2024/0035

Datum

26 februari 2024

Opdrachtgever

BNN/Vara, Sophie en Jeroen

Auteurs

Peter Kanne
Sarah Bruijn

Copyright

Het overnemen uit deze publicatie is toegestaan, mits de bron duidelijk wordt vermeld.

Inhoudsopgave

Samenvatting	4
1 Kennis	7
1.1 Hoeveel misdrijven met dodelijk gevolg?	7
1.2 Wat houdt 'levenslange gevangenisstraf' in?	8
1.3 Hoeveel mensen zitten levenslange gevangenisstraf uit?	9
2 Meninge	10
2.1 Meerderheid vindt dat levenslang levenslang moet zijn	10
2.2 Per saldo steun voor herbeoordeling	13
Waarom tegen herbeoordeling? Levenslang moet levenslang zijn	14
2.3 Levenslang bij welke misdrijven?	15
2.4 Een op drie Nederlanders voor herinvoering doodstraf	17
Steun voor invoeren doodstraf neemt gestaag af	18
3 Onderzoeksverantwoording	19
Onderzoeksverantwoording	19
Weging en marges	19
I&O Research Panel	19
Ipsos I&O	19

Samenvatting

In dit onderzoek vroegen we Nederlanders naar hun kennis en mening over (levenslange) straffen.

Kennis: Nederlanders schatten aantal levensdelicten en duur levenslang te hoog in

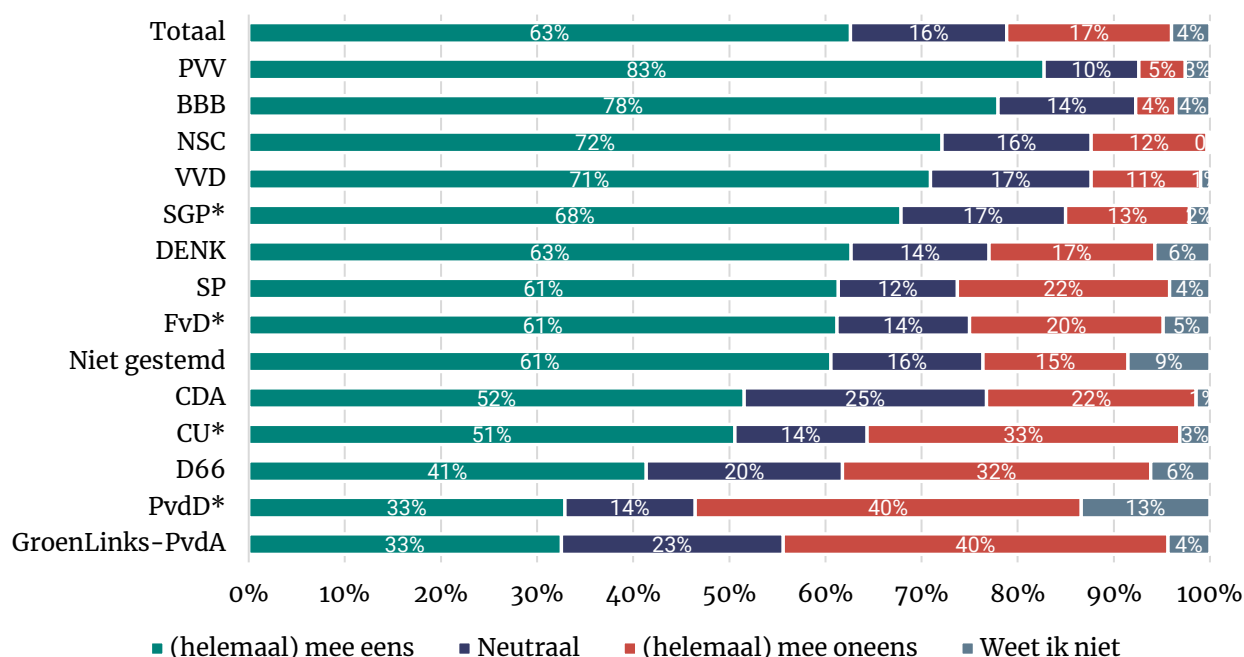
Per saldo denken Nederlanders vaker dat er meer dodelijke misdrijven worden gepleegd dan het geval is. In Nederland werden in 2023 in totaal 136 misdrijven met een dodelijk gevolg gepleegd. Eén op de zes weet of schat dit aantal misdrijven vrij goed (15%), een ruime meerderheid (64%) denkt echter dat het (veel) hoger ligt. Ook als het gaat om het aantal gedetineerden dat een levenslange gevangenisstraf uitzit, zit men vaak te hoog. Het zijn er op dit moment 58. Twaalf procent schat dit goed in (range 50-99), terwijl bijna de helft denkt dat het meer is.

Als iemand in Nederland een levenslange gevangenisstraf krijgt opgelegd, wordt dit na 25 jaar opnieuw beoordeeld door een adviescollege die beoordeelt of de gevangene vrij mag. Veertien procent van de deelnemers wist dit. Een veel groter deel van de deelnemers aan het onderzoek (57%) denkt dat het meer dan 25 jaar is, waaronder een vijfde dat denkt dat je die straf uitzit tot je dood.

Mening: zes op tien vinden dat levenslang ook echt levenslang moet zijn

Een ruime meerderheid (63%) van Nederlanders vindt dat levenslang ook echt levenslang moet zijn en gevangenen niet na 25 jaar de mogelijkheid moeten krijgen om vrij te komen. Eén op de zes is het hier niet mee eens. Kiezers van de PVV zijn het vaakst eens met deze stelling (83%), gevolgd door kiezers van andere rechtse en conservatieve partijen. Kiezers van linkse en progressieve partijen het minst vaak.

Figuur 1- "Levenslang moet ook levenslang zijn, gevangenen moeten niet na 25 jaar de mogelijkheid krijgen om vrij te komen" Naar stemkeuze bij TK23. Basis: gehele steekproef (n=2.344)

*Indicatief vanwege een klein aantal waarnemingen (n < 50).

De 63 procent die vindt dat levenslang ook echt levenslang moet zijn, beargumenteert dit (open vraag) vooral met: 25 jaar is niet echt levenslang en nabestaanden en slachtoffers moeten ook (wel) levenslang met de gevolgen leven.

Degenen die het niet met de stelling ‘Levenslang moet ook levenslang zijn’ eens zijn (17%) geven aan dat ze 25 jaar een lange tijd vinden waarin iemand kan veranderen, dus dat het goed is om na 25 jaar een herbeoordelingsmoment te hebben. Er wordt wel benadrukt dat het gaat om een herbeoordeling, dus als iemand nog een gevaar is voor de samenleving mag deze persoon niet vrij komen. Daarnaast wordt gezegd dat een levenslange straf zonder kans op vrijlating onmenselijk is en er perspectief moet blijven voor gevangenen. Tot slot zegt een deel van deze groep: iedereen heeft recht op een tweede kans.

Per saldo steun voor herbeoordeling

In Nederland is het zo dat een adviescollege na 25 jaar een onafhankelijk advies geeft aan de minister van rechtsbescherming over of iemand die een levenslange gevangenisstraf uitzit wel of niet mag vrijkomen. Dit adviescollege bestaat uit juristen, psychiaters, psychologen en wetenschappers. De minister van rechtsbescherming neemt uiteindelijk de definitieve beslissing. Vier op de tien staan achter deze procedure, een derde is het hier niet mee eens. Kiezers van GroenLinks-PvdA, Partij voor de Dieren en D66 staan hier het vaakst achter, kiezers van PVV, Forum voor Democratie en BBB het minst. De belangrijkste reden waarom Nederlanders hier tegen zijn is dat levenslang echt levenslang moet zijn. Twaalf procent vindt dat deze beslissing door een onafhankelijke rechter genomen moeten worden.

Levenslang opleggen bij een terroristische aanslag, moord en kindermisbruik

Met name bij een terroristische aanslag, moord en kindermisbruik vinden Nederlanders dat er een levenslange gevangenisstraf moet kunnen worden opgelegd. Ook een aanslag op de koning vindt men in meerderheid nog ernstig genoeg voor levenslang.

Bij rijden onder invloed, verkrachting en een overval met geweld ligt dit aandeel beduidend lager.

Een op de drie voor herinvoering doodstraf

Een derde (35%) van de Nederlanders zou er voor zijn om de doodstraf opnieuw in te voeren voor ernstige misdrijven. Een nipte meerderheid (54%) is hier tegen. Bijna zes op de tien kiezers van de SGP en PVV zijn voor het opnieuw invoeren van de doodstraf. Kiezers van de linkse en progressieve partijen zijn over het algemeen niet voor het opnieuw invoeren van de doodstraf.

Onderzoeksverantwoording

Dit onderzoek vond plaats van vrijdagmiddag 24 februari tot maandagochtend 26 februari. In totaal werkten 2.344 Nederlanders van 18 jaar of ouder mee aan dit onderzoek. De steekproef is grotendeels getrokken in het I&O Research Panel. 101 respondenten met een niet-westerse achtergrond deden mee via Panelclix.

Weging en marges

De onderzoeksresultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, regio, opleidingsniveau en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in november 2023. De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard (CBS). Hiermee is de steekproef representatief voor de kiesgerechtigde Nederlandse inwoners (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken. Bij onderzoek is er sprake van een betrouwbaarheidsinterval en onnauwkeurigheidsmarges. In dit onderzoek gaan we uit van een betrouwbaarheid van 95 procent. Bij een steekproef van $n=2.000$ en een uitkomst van 50 procent is er sprake van een foutmarge van plus of min 2,2 procent.

1 Kennis

In dit hoofdstuk kijken we naar de kennis die Nederlanders hebben van straffen.

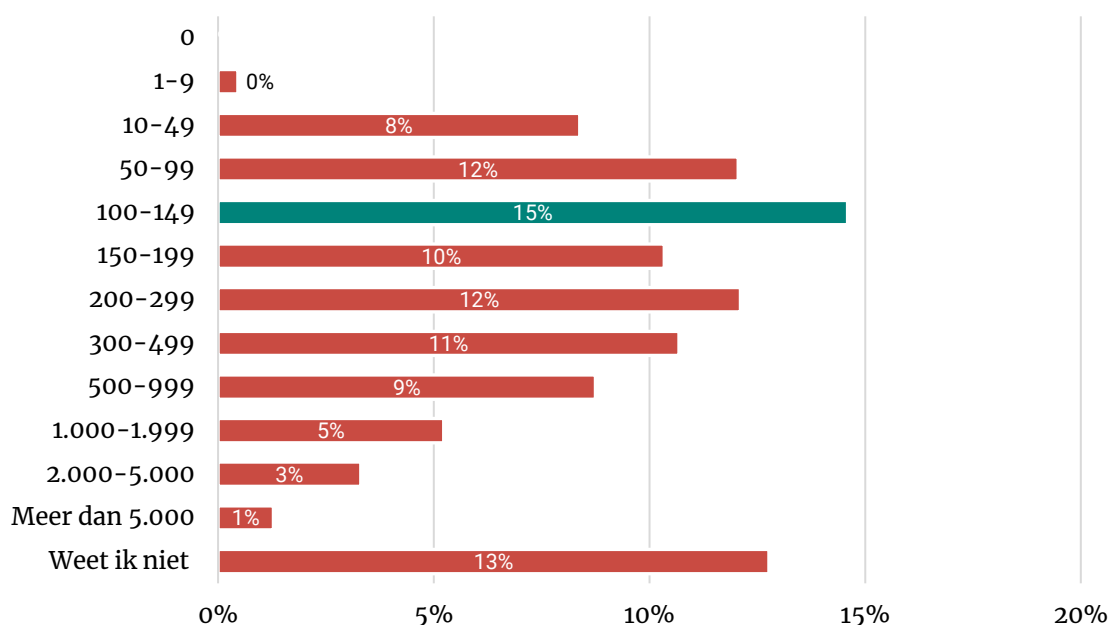
1.1 Hoeveel misdrijven met dodelijk gevolg?

We begonnen met de vraag “Hoeveel misdrijven met een dodelijk gevolg (moord, doodslag of dood door schuld) werden er in 2023 in totaal in Nederland gepleegd?”. Het precieze antwoord is 136. We boden zo breed mogelijke antwoordcategorieën aan, om respondenten niet op een spoor te zetten. Bovendien vroegen we ze het antwoord niet op te zoeken op internet.

Uit de antwoorden blijkt dat circa een op zes (15%) een antwoord geeft in de juiste range (100 – 149). Eén op vijf (21%) denkt dat het minder dan 100 gevallen zijn. Ruim zes op tien (64%) schatten het op meer dan 150, waarvan 19 procent zelfs denkt dat het er meer dan 500 zijn.

Dertien procent geeft aan het niet te weten.

Figuur 2- Hoeveel misdrijven met een dodelijk gevolg (moord, doodslag of dood door schuld) werden er in 2023 in totaal in Nederland gepleegd, denkt u? (Wilt u dit alstublieft niet opzoeken op internet)
Basis: gehele steekproef (n= 2.344)

Iets meer kiezers van rechtse partijen (o.b.v. huidige partij voorkeur) denken dat er in 2023 meer dan 150 misdrijven plaatsvonden dan linkse kiezers. Van zowel de PVV- als de VVD kiezers denkt 68 procent dat dat er meer dan 150 waren, van de GL-PvdA-kiezers 54 procent en van de D66-kiezers is dat 55 procent.

1.2 Wat houdt 'levenslange gevangenisstraf' in?

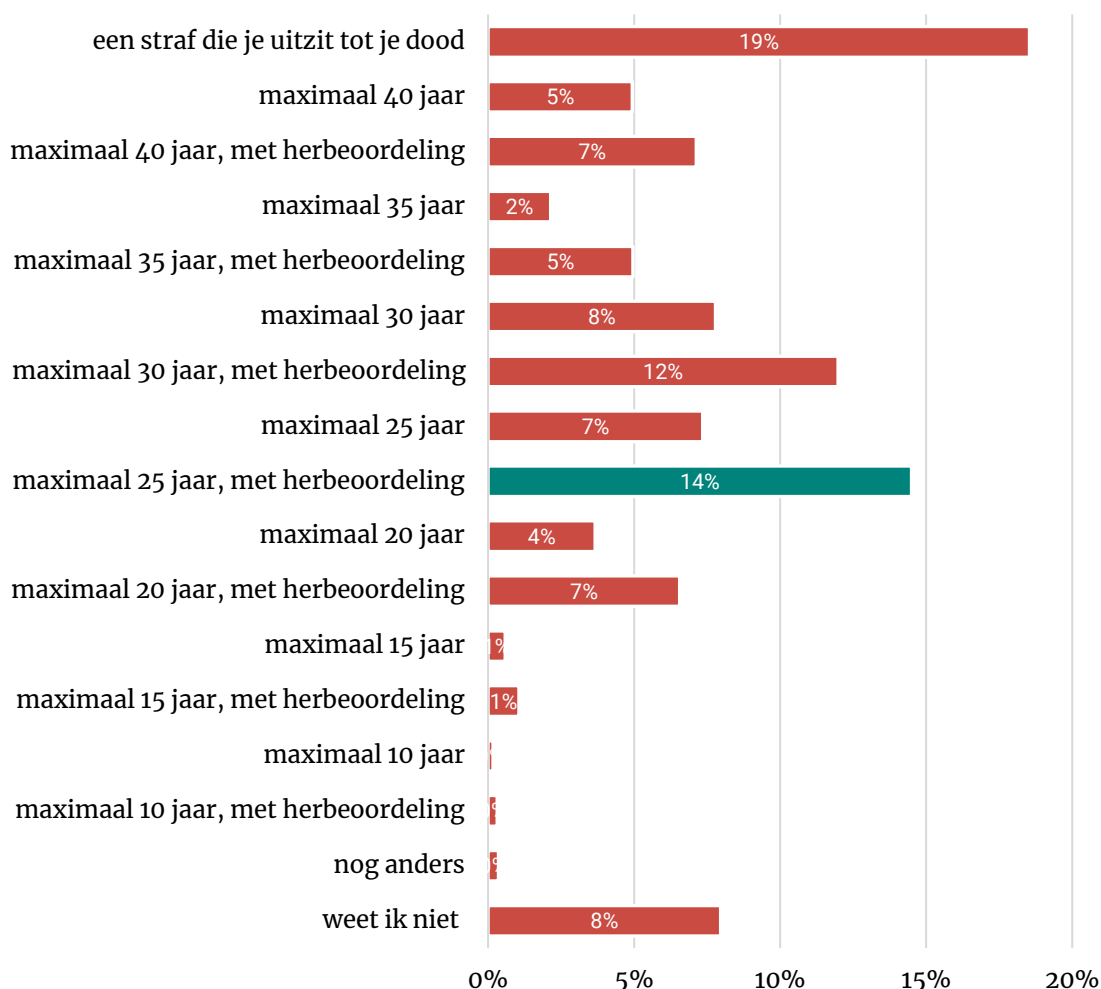
Een volgende vraag was: Weet u wat een 'levenslange gevangenisstraf' inhoudt in Nederland?" Ook hier boden we een ruime range van antwoorden (maximaal aantal jaren) aan, waaraan ook steeds de zinsnede 'waarna opnieuw wordt bekeken of hij/zij langer moet zitten' werd toegevoegd.

Het juiste antwoord is: 'een straf van maximaal 25 jaar, waarna opnieuw wordt bekeken of hij/zij langer moet zitten'. Van alle deelnemers aan het onderzoek geeft 14 procent dit antwoord. Nog eens 7 procent denkt dat het 25 jaar is, zonder herbeoordeling.

Een relatief groot deel van de deelnemers aan het onderzoek (57%) denkt dat het meer dan 25 jaar is: 39 procent denkt dat het 30, 35, 35 jaar is (samen 39%) of 'een straf die je uitzit tot aan je dood' (19%). Acht procent geeft aan het niet te weten.

Opvallend is dat meer mensen een antwoord geven *met* de toevoeging 'waarna het opnieuw wordt bekeken' (46%) dan zonder die toevoeging (26%).

Figuur 3 - Weet u wat een 'levenslange gevangenisstraf' inhoudt in Nederland? Wilt u dit alstublieft niet opzoeken op internet). Basis: gehele steekproef (n= 2.344)

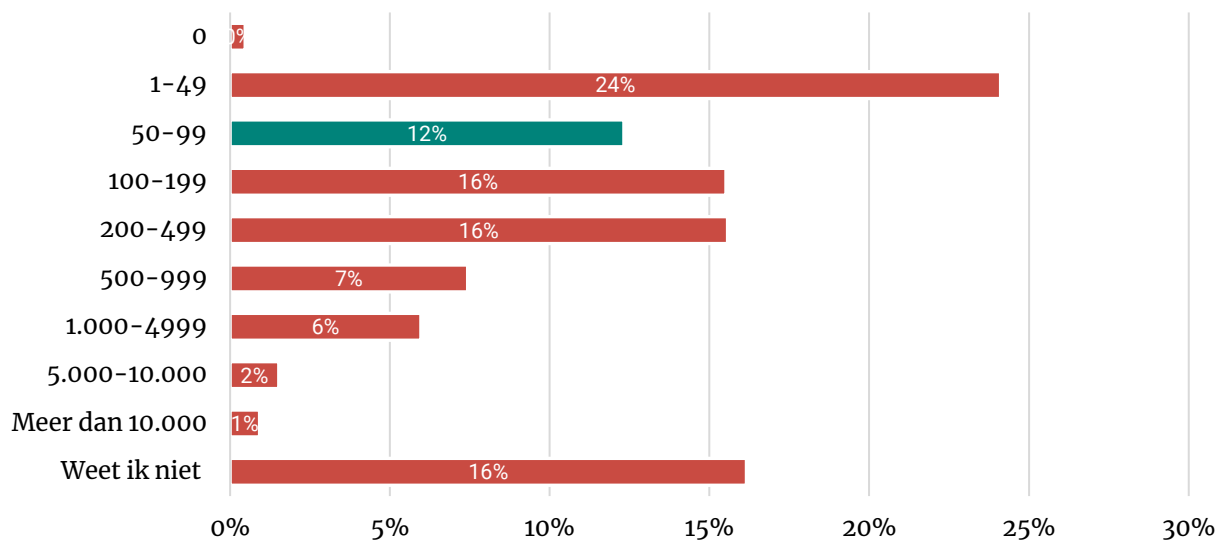
1.3 Hoeveel mensen zitten levenslange gevangenisstraf uit?

In Nederland zitten momenteel 58 mensen een levenslange gevangenisstraf uit. Ook als we dit vragen schatten deelnemers het eerder te hoog dan te laag in.

Twaalf procent geeft het juiste antwoord (ergens tussen 50 en 99). Een kwart (25%) denkt 0 tot 50), een derde (31%) schat het aantal op 100 tot 499 en 16 procent denkt dat het er 500 of meer zijn.

Figuur 4 - Hoeveel mensen zitten er op dit moment een levenslange gevangenisstraf uit, denkt u?

Basis: gehele steekproef (n= 2.344)

2 Meningen

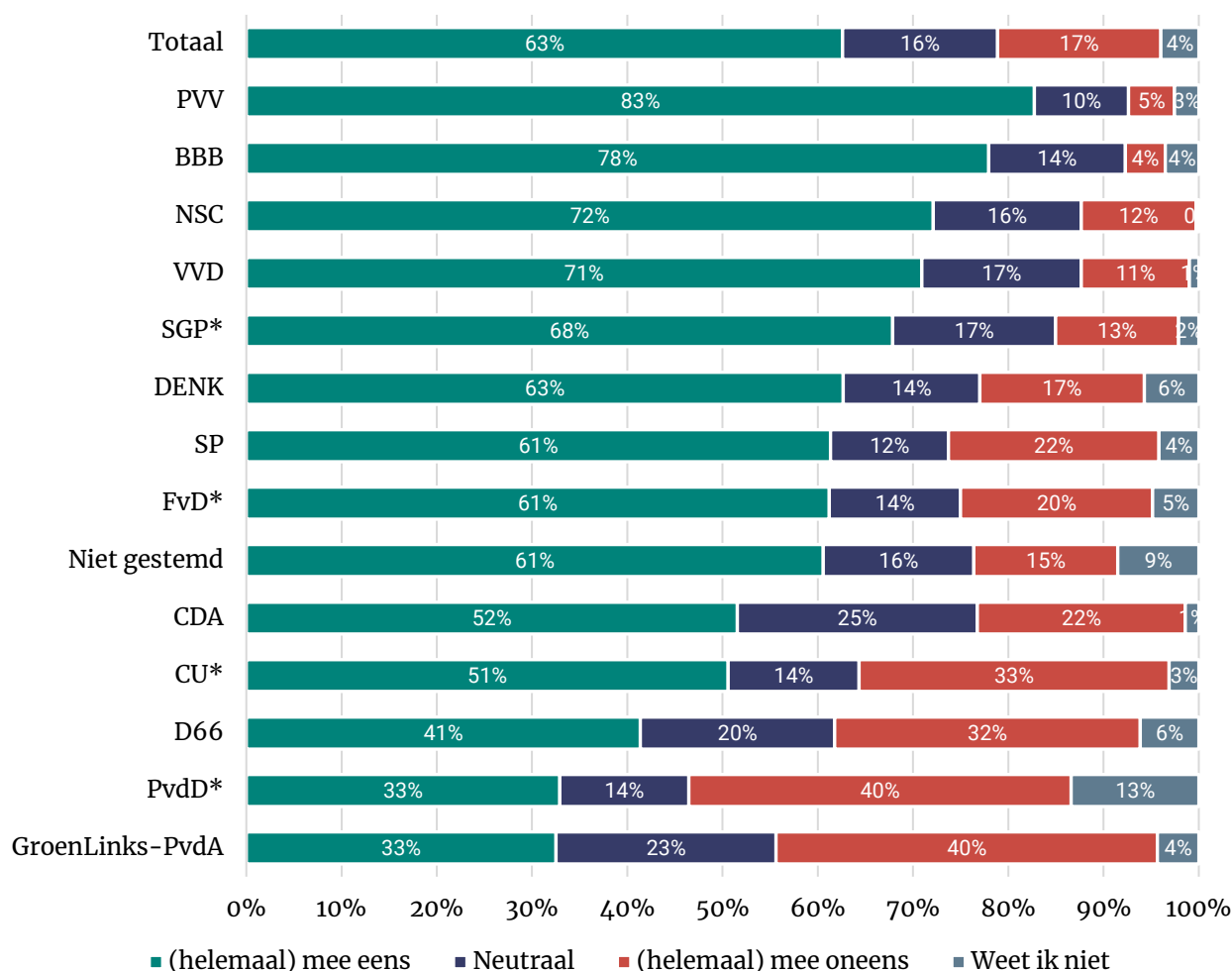
2.1 Meerderheid vindt dat levenslang levenslang moet zijn

Als iemand in Nederland een levenslange gevangenisstraf krijgt opgelegd, wordt dit na 25 jaar herbeoordeeld. Een adviescollege beoordeelt dan of de gevangene vrij mag komen.

We legden de stelling “Levenslang moet ook levenslang zijn, gevangenen moeten niet na 25 jaar de mogelijkheid krijgen om vrij te komen” voor. Een ruime meerderheid (63%) is het hier mee eens. Eén op zes is het hier mee oneens (17%), de rest staat hier neutraal in of weet het niet.

Kiezers van de PVV zijn het hier het vaakst mee eens (83%). Ook kiezers van andere rechtse en conservatieve partijen zijn vaker van mening dat levenslang echt levenslang moet zijn dan kiezers van linkse en progressieve partijen.

Figuur 5 – “Levenslang moet ook levenslang zijn, gevangenen moeten niet na 25 jaar de mogelijkheid krijgen om vrij te komen” Naar stemkeuze bij TK23. Basis: gehele steekproef (n=2.344)

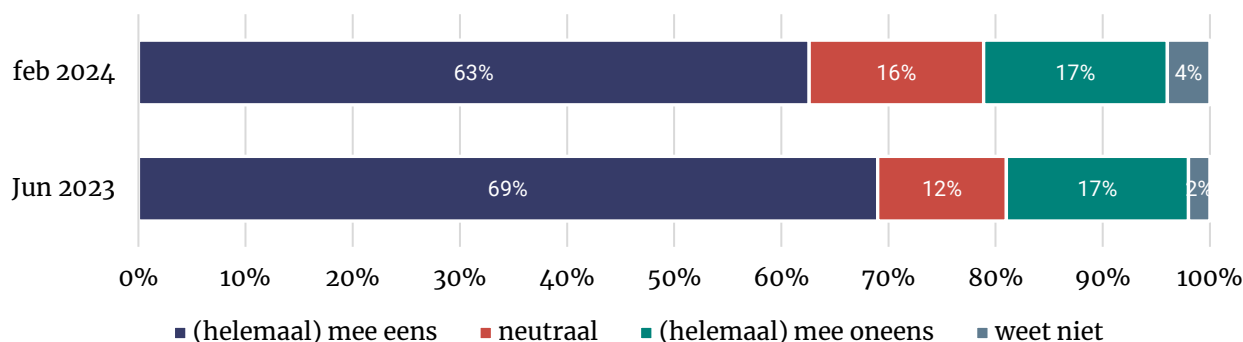

*Indicatief vanwege een klein aantal waarnemingen (n < 50).

In juni 2023 stelden we deze vraag ook, toen in opdracht van dagblad Trouw ([Staat van het Recht](#)). Ten opzichte van toen is het aandeel dat vindt dat levenslang echt levenslang moet zijn iets afgenomen. Toen waren zeven op de tien (69%) Nederlanders het hier mee eens, ten opzichte van 63 procent in de huidige meting. Het aandeel dat hier neutraal in staat is juist iets toegenomen sinds juni van vorig jaar (van 12% naar 16%).

Figuur 6 – “Levenslang moet ook levenslang zijn, gevangenen moeten niet na 25 jaar de mogelijkheid krijgen om vrij te komen”

Basis: gehele steekproef (n=2.344)

We vroegen respondenten waarom ze het hier mee eens of oneens zijn.

Nederlanders die het **eens** zijn geven aan dat ze 25 jaar niet levenslang vinden. Daarnaast wordt genoemd dat de nabestaanden of slachtoffers ook levenslang met de gevolgen moeten leven.

“25 jaar is niet levenslang”

“Als de daad waarvoor iemand levenslang krijgt dusdanig zwaar is, moet daar naar mijn mening ook een zware straf op staan en sommige daders verdienen geen plek meer in de maatschappij.”

“Als echt onomstotelijk bewezen is dat de persoon heeft gedaan waarvoor hij veroordeeld is, dan moet je daarvan de consequenties dragen. Voor slachtoffers/nabestaanden lijkt het me ook schadelijk als zo'n persoon toch weer vrijkomt.”

“Als je 1 of meerdere mensen met intentie het leven hebt ontnomen, zou je daar de rest van je eigen bestaan voor moeten opdraaien”

“Dat iemand in de gevangenis terecht komt dan heeft hij zich schuldig gemaakt aan een misdrijf. Dat is een bewuste keuze en je eigen verantwoordelijkheid had je nagedacht over deze keuze en je verantwoordelijkheid genomen dan was je niet tot een misdrijf overgegaan, boontje komt om zijn loontje geen beklag mee!”

“De maatschappij moet worden beschermd tegen zware criminelen. Straffen moeten afschrikken. Het systeem moet niet gericht zijn op het verbeteren van criminelen.”

“De nabestaanden hebben tenslotte ook levenslang. Als je iemand vermoord hoor je niet (meer) in de maatschappij thuis. Mensen die een moord hebben gepleegd, daarvan is de kans groter dat zij nogmaals weer zullen moorden denk ik.”

“De straffen zijn te laag, levenslang moet afschrikken”

Nederlanders die het hier **niet** mee eens zijn geven aan dat ze 25 jaar een lange tijd vinden waarin iemand kan veranderen, dus dat het goed is om na 25 jaar een herbeoordelingsmoment te hebben. Er wordt wel benadrukt dat het gaat om een herbeoordeling, dus als iemand nog een gevaar is voor de samenleving dat deze persoon niet vrij moet komen. Daarnaast wordt genoemd dat een levenslange straf zonder kans op vrijlating inhumain is en er perspectief moet blijven voor gevangenen. Tot slot wordt genoemd dat iedereen recht heeft op een tweede kans.

“25 jaar is bijzonder lang, een hertoetsing is niet meer dan normaal. Want dat betekent niet dat iemand dan dus ook vrij komt. Het is een TOETSING”

“25 jaar is een lange tijd. Er zou dan beoordeeld moeten worden of iemand weer terug kan keren of niet. Als de kans er is op herhaling, dan zou diegene dus blijven zitten, het betekent niet dat iemand dan altijd vrij komt. (Als de maatstaven van de beoordeling zouden deugen)”

“Bij echte levenslange gevangenisstraf is er geen hoop meer en dat is onmenselijk”

“Dit is inhumain. Ieder mens heeft recht op rehabilitatie en een tweede kans, ook bij zware delicten. 25 jaar gevangenis is een goed ijkmoment.”

“een tweede kans is in overeenstemming met europees recht / mensenrechten”

“Er wordt denk ik onderschat hoe lang 25 jaar is en hoe veel er in die tijd kan veranderen. Als de programma's in de gevangenis goed genoeg zijn, dan zou je iemand in 25 jaar tijd goed moeten kunnen verbeteren. En als die persoon veel potentie laat zien, dan is het voor iedereen beter als diegene terugkeert. Aan de andere kant, als diegene geen potentie laat zien of gevaarlijk blijft, dan moet diegene absoluut vast blijven zitten. Dus flexibiliteit is de sleutel: niet iedereen is gelijk.”

“Veel mensen zijn na 25 jr wel veranderd, ze kosten ons veel, wel met re-integratie traject en niet doen als blijkt dat het niet gaat”

2.2 Per saldo steun voor herbeoordeling

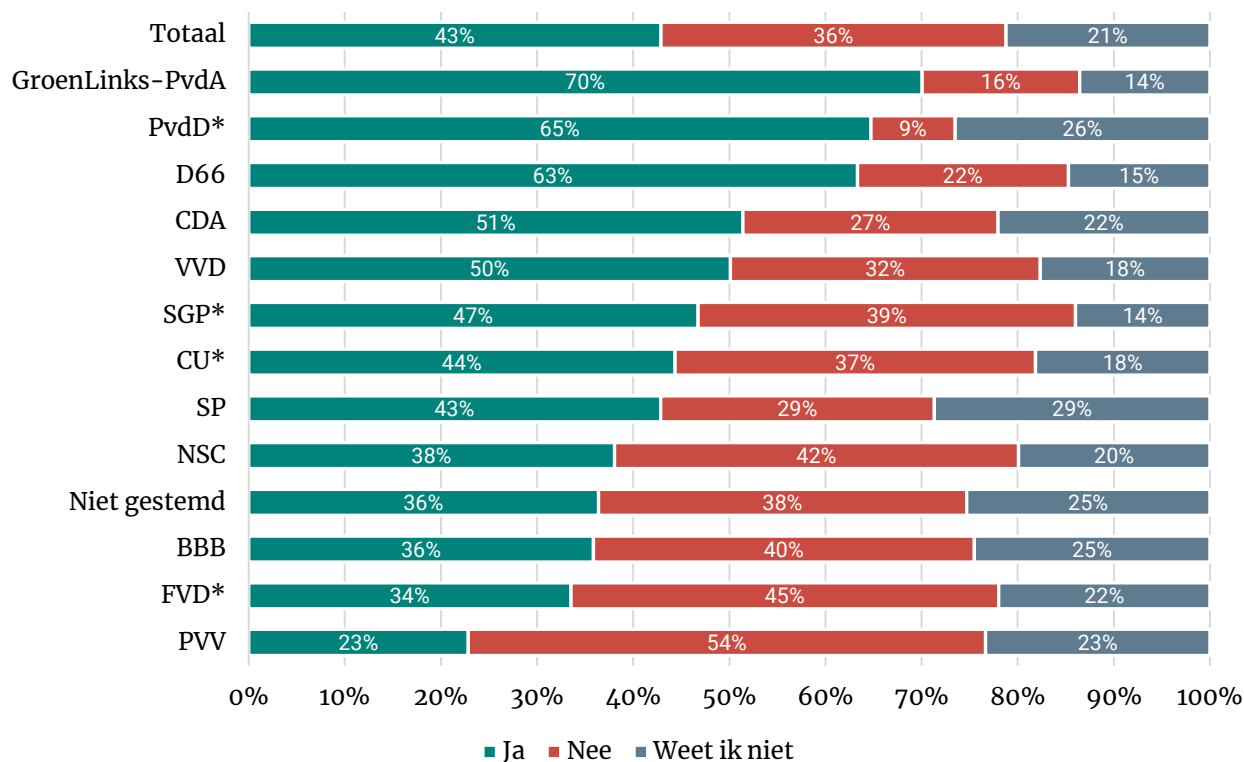
In Nederland is het zo dat een adviescollege na 25 jaar een onafhankelijk advies geeft aan de minister van rechtsbescherming over of iemand die een levenslange gevangenisstraf uitzit wel of niet mag vrijkomen. Dit adviescollege bestaat uit juristen, psychiaters, psychologen en wetenschappers. De minister van rechtsbescherming maakt uiteindelijk de definitieve beslissing.

We vroegen in dit onderzoek of men het ermee eens is dat dit op deze manier gebeurt. Vier op tien (43%) zijn het hier mee eens, ruim een derde (36%) is het hier niet mee eens. Een vijfde (21%) weet het niet. Per saldo is dus een iets grotere groep voor de herbeoordeling dan tegen.

Kiezers van GroenLinks-PvdA, Partij voor de Dieren en D66 zijn het vaakst eens met de huidige procedure. Kiezers van PVV, Forum voor Democratie en BBB zijn het er het minst mee eens.

Figuur 7 - Bent u het er mee eens dat dit op deze manier gebeurt?

Naar stemkeuze bij TK23. Basis: gehele steekproef (n=2.344)

*Indicatief vanwege een klein aantal waarnemingen (n < 50).

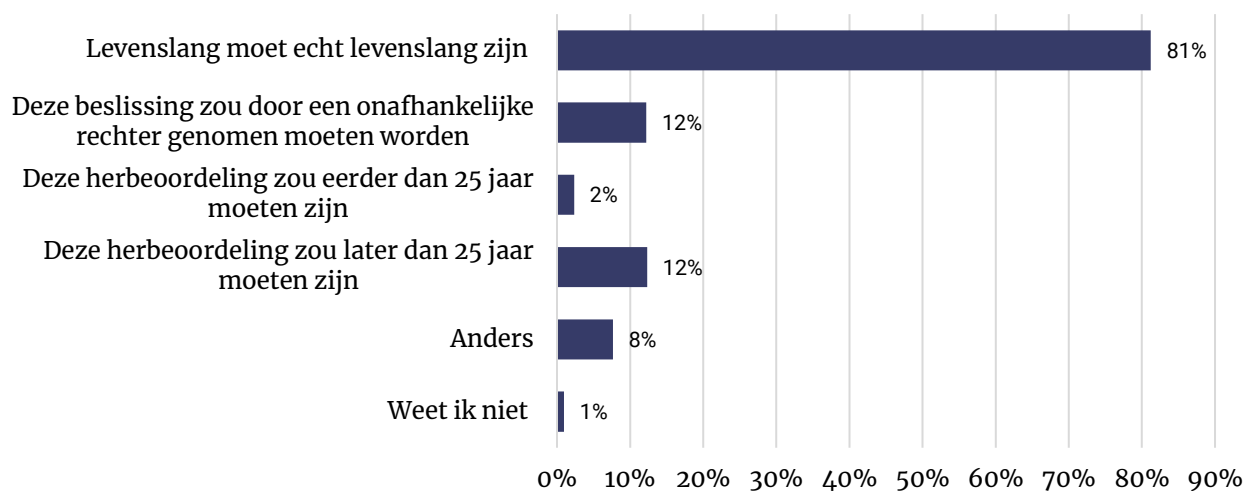
Waarom tegen herbeoordeling? Levenslang moet levenslang zijn

We vroegen degenen die het hier niet mee eens zijn, waarom ze dit vinden.

De grote meerderheid (81%) van deze groep is van mening dat levenslang ook echt levenslang moet zijn. Twaalf procent vindt dat de beslissing door een onafhankelijke rechter genomen moet worden, en niet door de adviescommissie. Ook twaalf procent is van mening dat deze herbeoordeling later dan 25 jaar moet zijn. Slechts twee procent vindt dat deze herbeoordeling eerder dan 25 jaar moet komen. Andere redenen die worden gegeven zijn dat de definitieve beslissing niet bij de minister moet liggen en niet bij één persoon. Daarnaast wordt gezegd dat het advies niet bindend is.

Figuur 8 - Waarom bent u het hier niet mee eens?

Basis: Nederlanders die het niet eens zijn met de huidige herbeoordeling (n=870)

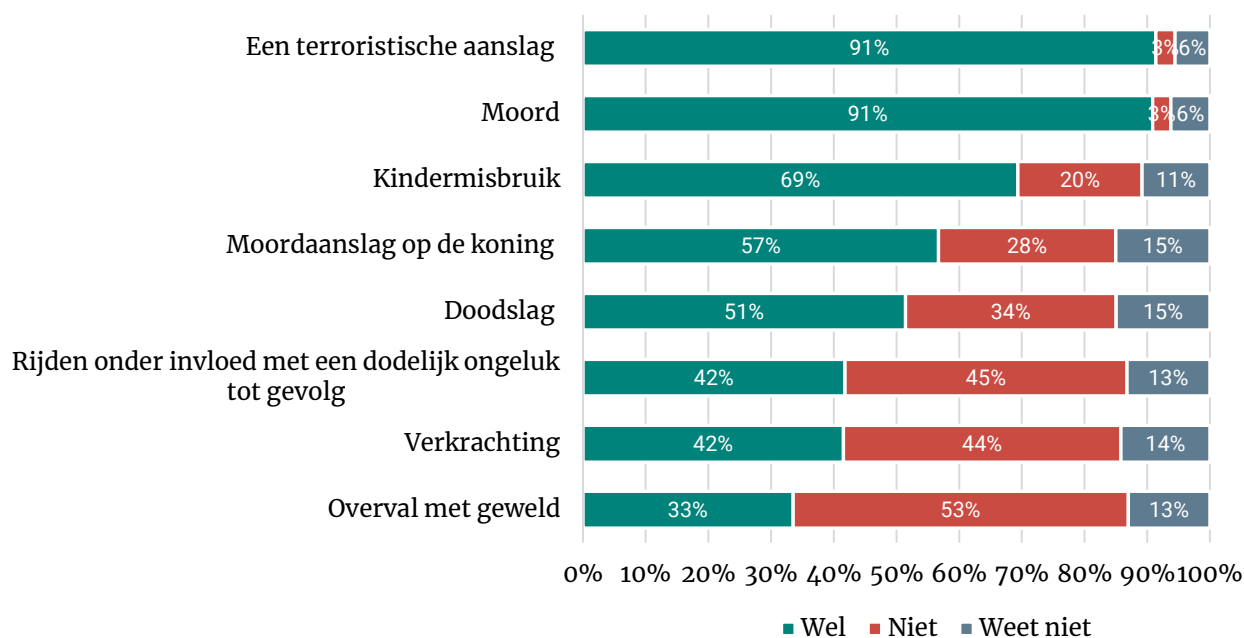

2.3 Levenslang bij welke misdrijven?

Op dit moment is het in Nederland alleen mogelijk om een levenslange gevangenisstraf op te leggen voor een terroristische aanslag, moord of een aanslag op de koning (ook als die niet slaagt). We legden Nederlanders een aantal misdrijven voor, met de vraag voor welke misdrijven zij vinden dat het mogelijk moet zijn om een levenslange gevangenisstraf op te leggen.

Negen op de tien vinden dat voor een terroristische aanslag en moord een levenslange gevangenisstraf opgelegd moet kunnen worden. Zeven op de tien vinden dat dit ook moet kunnen voor kindermisbruik. Dit wordt gevolgd door een moordaanslag op de koning (69%), doodslag (51%) en rijden onder invloed met een dodelijk gevolg (33%) en verkrachting (42%). Slechts een derde vindt dat voor een overval met geweld een levenslange gevangenisstraf moet worden opgelegd.

Figuur 9 - Voor welke misdrijven vindt u dat het mogelijk moet zijn om een levenslange gevangenisstraf op te leggen? Basis: gehele steekproef (n=2.344)

PVV-kiezers zijn vaker voor een levenslange gevangenisstraf bij doodslag en verkrachting dan de andere partijen. Ook voor het rijden onder invloed vinden kiezers van de PVV en BBB vaker dat hier een levenslange gevangenisstraf voor moet worden opgelegd. Bij een overval met geweld en een ongeluk met een dodelijk gevolg is de meeste verdeeldheid. Zo vindt 20 procent van de GroenLinks-PvdA-kiezers en 23 procent van de D66-kiezers dat er een levenslange gevangenisstraf moet kunnen worden opgelegd bij een overval met geweld, ten opzichte van 44 procent onder de kiezers van PVV. Voor het rijden onder invloed met een dodelijk ongeluk tot gevolg vindt ongeveer een derde van de kiezers van GroenLinks-PvdA (33%) en D66 (32%) dat een levenslange gevangenisstraf een mogelijkheid moet zijn. Onder kiezers van de PVV en de BBB is dit ruim de helft.

Tabel 1 - Voor welke misdrijven vindt u dat het mogelijk moet zijn om een levenslange gevangenisstraf op te leggen? % wel. Basis: gehele steekproef (n=2.344); selectie van acht grootste partijen

	Totaal	PVV	GroenLinks- PvdA	VVD	NSC	D66	BBB	CDA	SP
Een terroristische aanslag	91%	95%	89%	97%	94%	91%	96%	92%	92%
Moord	91%	92%	91%	97%	93%	87%	95%	94%	92%
Kindermisbruik	69%	76%	66%	64%	71%	66%	76%	62%	73%
Moordaanslag op de koning	57%	64%	46%	64%	59%	46%	72%	60%	59%
Doodslag	51%	64%	42%	49%	47%	48%	55%	51%	51%
Rijden onder invloed met een dodelijk ongeluk tot gevolg	42%	53%	33%	38%	47%	32%	56%	38%	47%
Verkrachting	42%	48%	40%	34%	39%	36%	45%	37%	39%
Overval met geweld	33%	44%	20%	35%	37%	23%	30%	35%	35%

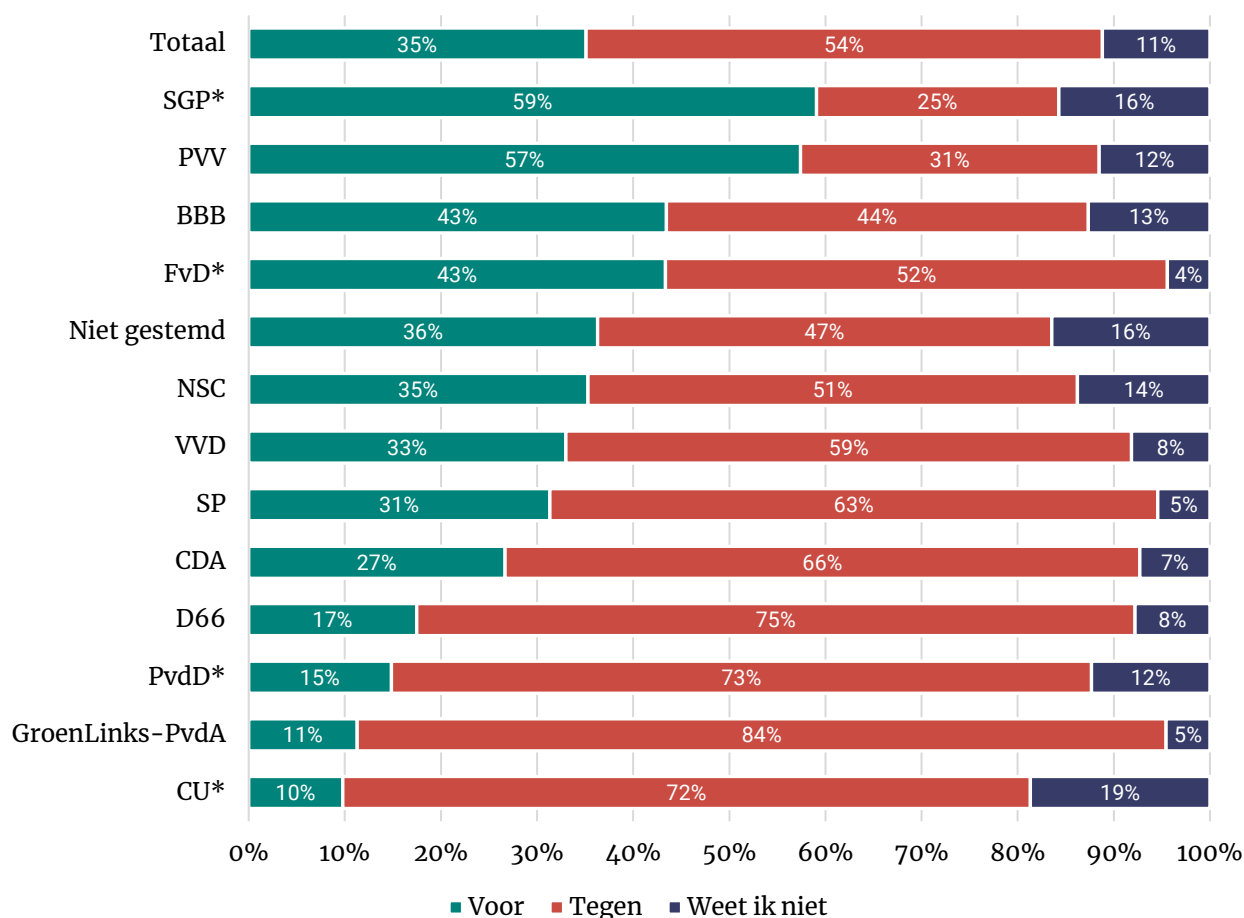
2.4 Een op drie Nederlanders voor herinvoering doodstraf

Nu is het zo dat de doodstraf niet kan worden opgelegd in Nederland.

Een derde (35%) van de Nederlanders zou er voor zijn om de doodstraf opnieuw in te voeren voor ernstige misdrijven. De meerderheid (54%) is hier op tegen. Bijna zes op de tien kiezers van de SGP en PVV zijn voor het opnieuw invoeren van de doodstraf. Kiezers van de linkse en progressieve partijen zijn over het algemeen minder vaak voor het opnieuw invoeren van de doodstraf.

Figuur 10 - Zou u voor of tegen het opnieuw invoeren van de doodstraf zijn voor ernstige misdaden?

Naar stemkeuze bij TK23. Basis: gehele steekproef (=2.344)

*Indicatief vanwege een klein aantal waarnemingen (n < 50).

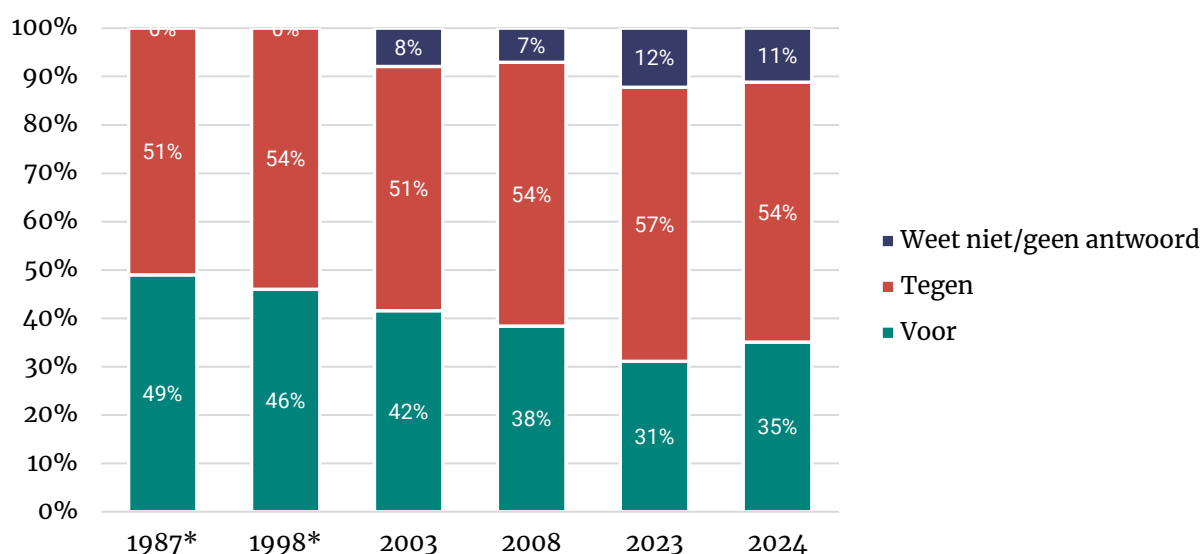
Steun voor invoeren doodstraf neemt gestaag af

Ook deze vraag legden we eerder (juni 2023) voor in opdracht van dagblad Trouw ([Staat van het Recht](#)). Voor 2023 voerde TNS Nipo dit onderzoek uit.

De steun voor herinvoering van de doodstraf voor ernstige misdaden is over de jaren heen afgenomen. In 2003 was 42% nog voor het opnieuw invoeren van de doodstraf, dit is in de loop van de jaren afgenomen. In 2023 waren drie op tien Nederlanders voor het opnieuw invoeren hiervan. In de huidige meting is dit iets toegenomen naar 35 procent. Het aandeel tegenstanders is in de afgelopen 20 jaar licht toegenomen. Nu ligt het aandeel dat tegen de doodstraf is weer gelijk aan 2008 (54%).

Figuur 11 - Zou u voor of tegen het opnieuw invoeren van de doodstraf zijn voor ernstige misdaden?

Naar jaar. Basis: gehele steekproef (n=2.344)

* In 1987 en 1998 ontbrak de 'weet niet'-antwoordcategorie. In 1987 stelde Nipo deze vraag in het kader van een ander onderzoek dan de Staat van het Recht.

3 Onderzoeksverantwoording

Onderzoeksverantwoording

Dit onderzoek vond plaats van vrijdagmiddag 24 februari tot maandagochtend 26 februari. In totaal werkten 2.344 Nederlanders van 18 jaar of ouder mee aan dit onderzoek. 101 respondenten met een niet-westerse achtergrond deden mee via Panelclix.

Weging en marges

De onderzoeksresultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, regio, opleidingsniveau en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in november 2023. De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard (CBS). Hiermee is de steekproef representatief voor de kiesgerechtigde Nederlandse inwoners (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken. Bij onderzoek is er sprake van een betrouwbaarheidsinterval en onnauwkeurigheidsmarges. In dit onderzoek gaan we uit van een betrouwbaarheid van 95 procent. Bij een steekproef van n=2.000 en een uitkomst van 50 procent is er sprake van een foutmarge van plus of min 2,2 procent.

I&O Research Panel

Het I&O Research Panel is geworven op basis van aselechte personen- en huishoudensteekproeven op traditionele manier (geen zelfaanmelding). Het I&O Research Panel werkt met een spaarprogramma, waarbij deelnemers punten sparen afhankelijk van de lengte en complexiteit van de vragenlijst. Deze punten kunnen later worden ingewisseld voor Bol.com-tegoed of een donatie aan een goed doel.

Ipsos I&O

Ipsos I&O komt voort uit het recente samengaan van I&O Research en Ipsos. Ipsos I&O is het grootste onderzoeksbureau voor overheid en non-profit (volgens de MarktOnderzoeksAssociatie, MOA, 2022). Het is onze missie bij te dragen aan beter onderbouwde keuzes van onze klanten, op basis van onderzoek en advies. Wij werken voor overheids- en non-profitorganisaties.

Ipsos I&O is lid van de MarktOnderzoeksAssociatie (MOA), maakt deel uit van de Research Keurmerk Groep en onderschrijft de internationale ICC/ESOMAR-gedragscode voor markt- en sociaalwetenschappelijk onderzoek. Ipsos I&O is ISO 9001-, ISO 20252-, ISO 27001-, ISO 27701- en NEN-5710 gecertificeerd. Het online onderzoekspanel (I&O Research Panel) is ISO 20252-Annex A gecertificeerd. Dit is de norm voor online en offline access panels.

Contactgegevens

I&O Research Enschede

Zuiderval 70

Postbus 563

7500 AN Enschede

053 - 200 52 00

KVK-nummer 08198802

info@ioresearch.nl

www.ioresearch.nl

I&O Research Amsterdam

Piet Heinkade 55

1019 GM Amsterdam

020 - 308 48 00

info@ioresearch.nl

www.ioresearch.nl